

Katowice, 20 sierpnia 2019 r.

Opinia
Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji
Krajowej Rady Radców Prawnych
w kwestii dopuszczalności odmowy przez radcę prawnego potwierdzenia
za zgodność z oryginałem odpisu dokumentu, którego wydania żąda prokurator
na podstawie art. 217 § 1 KPK

I. Przedmiot opinii

Podniesione w tytule niniejszej opinii zagadnienie, nawiązujące bezpośrednio do treści pytania leżącego u jej podłoża, dotyczy w istocie dopuszczalności zwrócenia się przez prokuratora w trybie art. 217 § 1 k.p.k. z żądaniem potwierdzenia przez radcę prawnego, występującego w roli pełnomocnika w procesie karnym, zgodności odpisu określonego dokumentu z jego oryginałem.

II. Podstawa prawna opinii

Płaszczyznę normatywną dla udzielenia niniejszej opinii stanowią następujące akty normatywne:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z dnia 2 kwietnia 1997 r.), określana dalej przy użyciu skrótu „Konstytucja RP”,
2. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.), określana dalej przy użyciu skrótu „k.p.k.”
3. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r., poz. 1460)

III. Analiza prawna

1. Uwagi wstępne

W kontekście zagadnienia stanowiącego przedmiot niniejszej opinii zasadniczą kwestię szczegółową, od której należy rozpocząć analizę, stanowi dopuszczalność potwierdzenia przez radcę prawnego zgodności odpisu dokumentu z oryginałem w procesie karnym. Rozstrzygnięcie tej szczegółowej kwestii ma bezpośrednie przełożenie na rozważania w sprawie głównego przedmiotu opinii. Aby zdać z tego sprawę, wystarczy – jak wolno sądzić – zauważyć, że w razie odrzucenia możliwości potwierdzenia zgodności odpisu dokumentu z oryginałem przez radcę prawnego występującego w procesie karnym w charakterze pełnomocnika rozważania co do zagadnienia ujętego w pierwszym punkcie opinii byłyby w gruncie rzeczy bezprzedmiotowe.

2. Kwestia dopuszczalności potwierdzenia przez radcę prawnego zgodności odpisu dokumentu z oryginałem w procesie karnym

Do miana oczywistych może pretendować stwierdzenie, że przepisy Kodeksu postępowania karnego nie regulują kwestii potwierdzenia przez radców prawnych zgodności z oryginałem odpisów dokumentów składanych w procesie karnym. Uprawnienie takie jest przewidziane na gruncie Kodeksu postępowania cywilnego, w art. 129 § 2, zgodnie z którym strona zamiast oryginału dokumentu może złożyć odpis dokumentu, jeżeli jego zgodność z oryginałem została poświadczona m.in. przez występującego w sprawie pełnomocnika strony będącego radcą prawnym. Zgodnie z art. 129 § 3 KPC zawarte w odpisie dokumentu poświadczenie zgodności z oryginałem przez występującego w sprawie pełnomocnika strony będącego radcą prawnym ma charakter dokumentu urzędowego. Na tle tych uregulowań powstaje pytanie, czy istnieją podstawy do tego, żeby wynikającą z nich w sposób niedwuznaczny możliwość potwierdzenia zgodności odpisu dokumentu z oryginałem przez radcę prawnego będącego pełnomocnikiem strony przyjąć poza macierzystym zakresem regulacji (postępowaniem w sprawach cywilnych) na gruncie postępowania w sprawach karnych w odniesieniu do pełnomocnika reprezentującego w tym postępowaniu stronę ?

Prima facie, odpowiedzi pozytywnej na postawione pytanie można by upatrywać w treści art. 89 KPK, który stanowi, że w kwestiach dotyczących pełnomocnika, a nieunormowanych przez przepisy Kodeksu postępowania karnego, stosuje się odpowiednio przepisy obowiązujące w postępowaniu cywilnym. W rezultacie głębszej refleksji odpowiedzi takiej niepodobna jednak zaakceptować. Zasadnicze znaczenie ma w tym względzie wykładnia zwrotu „w kwestiach dotyczących pełnomocnika”, składającego się na normatywną konstrukcję odesłania do odpowiedniego zastosowania przepisów obowiązujących w postępowaniu cywilnym, zawartego w art. 89 KPK. Wyróżniony zwrot wyznacza zakres odniesienia, a więc materię, która podlega zgodnie z powołanym przepisem uregulowaniu w drodze odpowiedniego stosowania przepisów obowiązujących w postępowaniu cywilnym. Wskazane na końcu przepisy są przepisami odniesienia w stosunku do ustalonej materii w zakresie, w jakim nie stanowi ona przedmiotu unormowania na gruncie przepisów Kodeksu postępowania karnego. W doktrynie procesu karnego przyjmuje się, że na podstawie przepisu odsyłającego, a więc art. 89 KPK, w odniesieniu do pełnomocnika na gruncie procesu karnego znajduje zastosowanie przepis art. 91 KPC, określający zakres pełnomocnictwa, art. 93 KPC dotyczący prostowania i odwoływania oświadczeń pełnomocnika, przepisy art. 94 i 95 KPC regulujące wypowiedzenie pełnomocnictwa oraz przepis art. 96 KPC dotyczący wygaśnięcia pełnomocnictwa (zob. m.in. S.Szołucha, (w:) Kodeks postępowania karnego. Komentarz, pod red. J.Skorupki, Warszawa 2018, s. 254; K.Eichstaedt, (w:) Kodeks postępowania karnego. Komentarz, pod red. D.Świeckiego, t. I, Warszawa 2018, s. 446; Z.Gostyński, R.A.Stefański, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, pod red. R.A.Stefańskiego, S.Zabłockiego, t. I, Warszawa 2003, s. 620-621). W świetle przywołanego stanowiska doktryny procesu karnego można zauważyć, że „kwestie dotyczące pełnomocnika” w rozumieniu art. 89 *in principio* KPK są na jego gruncie identyfikowane z nieunormowanymi w Kodeksie postępowania karnego kwestiami, stanowiącymi przedmiot unormowania przepisów Kodeksu postępowania cywilnego składających się na zawartość normatywną działu V tytułu IV tego Kodeksu, zatytułowanego „Pełnomocnicy procesowi”. To związanie pojęcia „kwestii dotyczących pełnomocnika” z regulacją statusu procesowego pełnomocników na gruncie cywilnoprosesowym, zawartą we wskazanym dziale Kodeksu postępowania cywilnego,

wydaje się wprost naturalne i trudno byłoby znaleźć argumenty, które by pozwalały na jego racjonalne podważenie. Wszak musiałoby to w efekcie prowadzić do konstatacji, że w „kwestiach dotyczących pełnomocnika” w rozumieniu art. 89 *in principio* KPK znajdują zastosowanie przepisy usytuowane poza wskazanym działem KPC, których przedmiotem unormowania są inne kwestie cywilnoprosesowe. Zaakceptowanie takiego rezultatu wykładni, rażącego sztucznością, nie może wchodzić w rachubę.

W wyrażonym zapatrywaniu utwierdza spojrzenie przez pryzmat dotychczasowych ustaleń na przepis art. 129 § 2 KPC. Umieszczenie tego przepisu w rozdziale Kodeksu postępowania cywilnego zatytułowanym „Pisma procesowe” (rozdział I, działu I, tytułu VI KPC) jednoznacznie wskazuje, że uregulowane są w nim kwestie dotyczące pism procesowych w postępowaniu cywilnym. Wejrzenie w treść tego przepisu pozwala z kolei zauważyć, że szczegółowym przedmiotem zawartego w nim unormowania, należącego do wskazanego, szerzej zakreślonego obszaru regulacji prawnej, jest uprawnienie stron powołujących się w piśmie na dokument, aby na żądanie strony przeciwnej jeszcze przed rozprawą złożyć zamiast oryginału odpis dokumentu. Przewidziane w art. 129 § 2 KPC poświadczenie zgodności odpisu dokumentu z oryginałem, które może być udziałem m.in. radcy prawnego będącego pełnomocnikiem strony, stanowi jedynie warunek, od którego spełnienia zależy wykorzystanie przez stronę uprawnienia statuowanego w wymienionym przepisie. W obliczu ustalonego przedmiotu unormowania art. 129 § 2 KPC podkreślenia wymaga, że przeniesie wysłowionej w nim normy poza macierzysty zakres regulacji na grunt procesu karnego na podstawie art. 89 KPK wydaje się niemożliwe do zaakceptowania nie tylko z tego względu, że prowadziłoby do zastosowania w odniesieniu do pełnomocnika przepisu zawierającego uregulowanie w kwestii, która go nie dotyczy, dotyczy bowiem uprawnień stron, ale także, a być może, przede wszystkim dlatego, że byłoby to w istocie pozbawione racjonalnego uzasadnienia. Aby to dostrzec wystarczy zauważyć, że przepisy Kodeksu postępowania karnego nie przewidują ani w przypadku samych stron procesu karnego ani ich przedstawicieli procesowych uprawnienia przewidzianego na gruncie postępowania cywilnego w art. 129 § 2 KPC, z którym integralnie powiązana jest możliwość poświadczenia zgodności odpisu dokumentu

z oryginałem, m.in. przez radcę prawnego będącego pełnomocnikiem strony, z mocą określoną w art. 129 § 3 KPC. W celu uniknięcia nieдомówień zasługuje na podkreślenie, że uprawnienia takiego niepodobna przyjąć w drodze interpretacji w oparciu o odesłanie przewidziane w art. 89 KPK, ponieważ oznaczałoby to zastosowanie przepisów odniesienia (przepisów KPC) do kwestii dotyczących uprawnień stron procesowych, które w sposób oczywisty pozostają poza skonkretyzowanym wyżej zakresem odniesienia określonym w wymienionym przepisie.

Treść poglądu w kwestii dopuszczalności poświadczenia przez radcę prawnego odpisu dokumentu z oryginałem w procesie karnym na podstawie art. 129 § 2 KPC w zw. z art. 89 KPK zdaje się definitywnie przesądzać spojrzenie na nią z perspektywy równości stron procesowych. Pozwala to zauważyć, że gdyby taką możliwość przyjąć, to prowadziłyby to do takiej oto sytuacji, w której radca prawny reprezentujący pokrzywdzonego w postępowaniu przygotowawczym albo oskarżyciela posiłkowego lub prywatnego w procesie sądowym mógłby wskazać poświadczenie zawrzeć w odpisie dokumentu, nadając mu charakter dokumentu urzędowego (art. 129 § 3 KPC), natomiast nie byłoby to możliwe w przypadku radcy prawnego występującego po przeciwnej stronie w roli obrońcy oskarżonego, ponieważ przepisy Kodeksu postępowania karnego nie przewidują w odniesieniu do obrońców odesłania, w zakresie nieuregulowanym w tym Kodeksie, do przepisów obowiązujących w postępowaniu cywilnym. Z punktu widzenia dyrektywy równości stron w procesie karnym, składającej się na standard rzetelnego procesu karnego, przedstawione zróżnicowanie uprawnień procesowych ich przedstawicieli procesowej wydaje się w sposób oczywisty nie do zaakceptowania.

Podniesione dotąd argumenty upoważniają do tego, aby w konkluzji stanowczo wykluczyć możliwość przeniesienia normy wyrażonej w art. 129 § 2 KPC poza macierzysty zakres regulacji i jej odniesienia do radcy prawnego na gruncie procesu karnego w oparciu o odesłanie przewidziane w art. 89 KPK. W konsekwencji można stwierdzić, że radca prawny, niezależnie od tego, czy występuje w procesie karnym w charakterze pełnomocnika, czy w roli obrońcy, nie może poświadczyć zgodności odpisu

dokumentu z oryginałem ze skutkami określonymi w art. 129 § 3 KPC, polegającymi na nadaniu temu odpisowi charakteru dokumentu urzędowego.

3. Kwestia dopuszczalności żądania przez prokuratora potwierdzenia przez radcę prawnego zgodności odpisu określonego dokumentu z jego oryginałem

Jak już zaznaczono w ramach dotychczasowej analizy, w obliczu wykluczenia w poprzednim punkcie możliwości poświadczenia przez radcę prawnego występującego w procesie karnym zgodności odpisu dokumentu z oryginałem rozważania w kwestii stanowiącej zasadniczy przedmiot niniejszej opinii stają się w gruncie rzeczy bezprzedmiotowe. Wszak, skoro radca prawny nie jest w procesie karnym legitymowany do poświadczenia zgodności odpisu dokumentu z oryginałem ze skutkami, jakie na gruncie postępowania cywilnego są przewidziane w art. 129 § 2 i § 3 KPC, to należy wykluczyć możliwość wystąpienia do niego z żądaniem takiego poświadczenia przez organ prokuratorski w postępowaniu w sprawach karnych. W konsekwencji wskazaną kwestię można rozpatrywać czysto teoretycznie, mając na względzie żądanie organu prokuratorskiego dotyczące poświadczenia zgodności odpisu dokumentu z oryginałem, które nie niesie ze sobą żadnych skutków procesowych.

W zasadzie biorąc pod uwagę tylko podniesioną na końcu okoliczność, a więc brak procesowego znaczenia poświadczenia zgodności z oryginałem odpisu dokumentu, można postawić pod znakiem zapytania dopuszczalność zwrócenia się przez prokuratora do radcy prawnego występującego w procesie karnym w roli pełnomocnika z żądaniem złożenia takiego poświadczenia w trybie art. 217 KPK. Przyjmując inną optykę, aby jaśniej wyrazić tę sama myśl, należy stwierdzić, że wobec braku procesowego znaczenia poświadczenia przez radcę prawnego zgodności odpisu dokumentu z oryginałem w warunkach procesu karnego, zwrócenie się z żądaniem takiego poświadczenia przez prokuratora należy ujmować w kategorii bezprzedmiotowego w aspekcie karnoprosesowym.

W analizowanej kwestii nie może ująć uwagi treść art. 217 § 1 KPK, który – zgodnie z treścią pytania leżącego u podłoża niniejszej opinii - miałby stanowić podstawę do wystąpienia przez prokuratora do radcy prawnego z żądaniem poświadczenia zgodności z oryginałem odpisu dokumentu. Na tle poczynionych dotąd ustaleń wydaje się oczywiste, że powołany przepis nie przewiduje takiej możliwości. Wynika z niego wyłącznie uprawnienie do zwrócenia się, m.in. przez organ prokuratorski, z żądaniem wydania rzeczy mogących stanowić dowód w sprawie lub podlegających zajęciu w celu zabezpieczenia kar majątkowych lub innych środków reakcji karnej. Ze względu na rozważaną kwestię należy podkreślić, choć jest to raczej jasne, że w przypadkach, w których rzeczą mogącą mieć znaczenie dowodowe w sprawie jest dokument, obowiązku jego wydania na żądanie w trybie art. 217 § 1 KPK podlega oryginał tego dokumentu, a nie kopia czy odpis. Wymaga w tym kontekście podkreślenia, że obowiązek ten, stanowiąc przejaw ingerencji w sferę konstytucyjnych wolności i praw obywatelskich, nie może być rozciągany w drodze wykładni na inne rzeczy, niż wyraźnie w nim określone, w tym wskazane już odpisy i kopie dokumentów mogących stanowić dowody rzeczowe. Z tego samego względu, narzucającego wprost obowiązek ścisłej wykładni art. 217 § 1 KPK, wykluczyć należy możliwość przyjęcia w przebiegu interpretacji tego przepisu obowiązku poświadczenia przez radcę prawnego lub adwokata zgodności odpisu dokumentu z oryginałem, mogącym stanowić dowód w sprawie. Mówiąc innymi słowy i być może bardziej dobitnie, można skonstatować, że uprawnienie prokuratora do żądania na podstawie art. 217 § 1 KPK wydania dokumentu mogącego mieć znaczenie dowodowe w sprawie ani nie mieści w sobie ani tym bardziej nie może stanowić podstawy do wyprowadzenia w drodze wykładni prawa do żądania poświadczenia odpisu takiego dokumentu z oryginałem przez radcę prawnego czy adwokata. Także oczywiście dlatego, że – jak już wyżej ustalono – poświadczenie takie jest pozbawione znaczenia w procesie karnym.

Na rzecz wyrażonego poglądu przemawia również wzgląd na konstytucyjną zasadę legalności działania organów władzy publicznej, zgodnie z którą organy te działają na podstawie i w granicach prawa (art. 7 Konstytucji RP). Z zasady tej wynika zakaz rozszerzającej wykładni przepisów kompetencyjnych organów władzy publicznej,

zwłaszcza w zakresie, w jakim pociągałoby to za sobą ograniczenie praw i wolności obywatelskich (P.Wiliński, Proces karny w świetle Konstytucji, Warszawa 2011, s. 90). Zakaz ten w sposób niebudzący wątpliwości wyklucza możliwość nakładania przez organy procesowe na uczestników postępowania karnego obowiązków, które nie wynikają z ustawy karnoprosesowej. Wyklucza tym samym możliwość przyjęcia w rezultacie wykładni art. 217 § 1 KPK obowiązku poświadczenia przez radcę prawnego na żądanie organu prokuratorskiego zgodności odpisu dokumentu z oryginałem.

Na tle przedstawionego wyżej stanowiska warto zaznaczyć, że w drodze wniosku *a maiori ad minus* należy przyjąć, że w sytuacjach, w których dokument może stanowić dowód ze względu na zawartą w nim treść intelektualną, jego zatrzymanie może polegać na skopiowaniu dokumentu przez organ procesowy (tak w odniesieniu do dokumentów elektronicznych K.Eichstaedt, (w:) Kodeks postępowania karnego. Komentarz, pod red. D.Świeckiego, t. I, Warszawa 2018, s. 842).

IV. Wnioski opinii

Przeprowadzona analiza prawna daje podstawę do sformułowania dwóch zasadniczych wniosków związanych z poddanym pod rozagę zagadnieniem prawnym:

1. Norma wysłowiona w art. 129 § 2 KPC, przewidująca uprawnienie stron do złożenia zamiast oryginału odpisu dokumentu, jeżeli jego zgodność z oryginałem została poświadczona, m.in. przez radcę prawnego będącego pełnomocnikiem strony, nie znajduje na podstawie art. 89 KPK przeniesienia na grunt procesu karnego i zastosowania w odniesieniu do pełnomocnika występującego w roli pełnomocnika strony w procesie karnym.
2. Przepis art. 217 § 1 KPK nie daje podstawy do zwrócenia się przez prokuratora do radcy prawnego występującego w roli pełnomocnika w procesie karnym z żądaniem poświadczenia zgodności odpisu dokumentu z oryginałem. Podstawy takiej nie dostarczają również inne przepisy Kodeksu postępowania karnego. W konsekwencji, wystąpienie z takim żądaniem jest pozbawione legitymizacji, której - zgodnie z art. 7 Konstytucji RP - wymagają działania organów państwa. Z tego względu żądanie takie może pozostać bez odpowiedzi ze strony radcy

prawnego, a ewentualne pismo odmawiające spełnienia żądania organu prokuratorskiego ma charakter wyłącznie informacyjny.

dr hab. prof. UŚ Jarosław Zagrodnik

radca prawny